

Paikallinen sopiminen - työehtosopimusten mahdollisuudet

Riikka Jäntti
Vastaava juristi, RTT ry

Mitä paikallinen sopiminen tarkoittaa?

- Työpaikkatasolla voidaan sopia työehdoista toisin kuin laissa tai valtakunnallisessa työehtosopimuksessa on sovittu.
- Paikallisen sopimisen mallit
 - Työsopimukseen liittyvä sopiminen
 - Yrityskohtainen työehtosopimus
 - Yhteistoimintamenettelyssä tapahtuva sopiminen
- TES:n tarkoittama paikallinen toisinsopiminen

TES:n paikallisen sopimisen yleisperiaatteet (TT-TES 32 §, TH-TES 36 §)

- TES:ssä erikseen mainituista asioista voidaan paikallisesti sopia TES:stä poiketen
- Paikallinen sopimus tehdään TES:n neuvottelujärjestyksen mukaisesti
- Kts. TT-TES 31 § ja TH-TES 37 §
- Paikallinen sopimus neuvotellaan joko esimies - alainen, työnantajan edustaja - luottamusmies tai TA-liitto - TT-liitto tasolla
- Luottamusmiehen kanssa tehty sopimus sitoo niitä työntekijöitä, joita luottamusmies edustaa.
- Sopimus voidaan sopia määräaikaiseksi tai toistaiseksi voimassa olevaksi. Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voidaan irtisanoa 3 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen, ellei irtisanomisajasta ole muuta sovittu.

TES:n paikallisen sopimisen yleisperiaatteet (TT-TES 32 §, TH-TES 36 §)

- Sopimus on solmittava kirjallisesti, jos jompikumpi sopijapuoli sitä pyytää.
- Paikallinen sopimus on TES:n osa ja sitä sovelletaan senkin jälkeen kun TES:n voimassaolo muutoin lakkaa.
- Ellei paikallista sopimusta tehdä TES:n mahdollistamissa asioissa tai kun paikallisen sopimuksen voimassaolo päättyy, noudatetaan alan TES:n määräystä ns. perälautana.

Voidaan sopia

Tietyin rajaehdoin mm:

- Työajoista
- Lepoajoista
- Pekkasista
- Ylityökorvauksista
- Toimihenkilöiden joustovapaasta ja varallaolosta
- Omailmoitus -menettelystä

Työaikojen sopiminen

- Säännöllisen työajan pidennys:
 - Vuorokautinen työaika enintään 10 tuntia ja viikoittainen työaika enintään 50 tuntia.
 - Tasoittumisjakso on maks. yksi vuosi.
 - Laadittava työtuntijärjestelmä (TT-TES 6 § 5-6 kohta, TH-TES 15 § 2 kohta)
 - Mikäli liitot vahvistavat sopimuksen, 12 tunnin vuorokautinen työaika, jos sen käyttäminen on työn laatu sekä turvallisuusseikat huomioon ottaen tuotantoteknisesti perusteltua (TT-TES 6 § pöytäkirjamerkintä, TH-TES 15 § 2 kohta)

Työaikojen sopiminen

- Työntekijöiden työtuntijärjestelmän mukainen vapaapäivä voidaan paikallisesti sopia muuttaa samalla viikolla (TT-TES 6 § 8 kohta)
- Toimihenkilöiden liukuva työaika (TH-TES 17 §)
 - Toimihenkilö voi sovituissa rajoissa määrätä työnsä alkamis- ja päättymisajankohdan.
 - Sovittava ainakin kiinteästä työajasta, työajan vrk liukumarajasta, lepoaikojen sijoittumisesta, liukuman enimmäiskertymästä
 - Liukuma enintään 3 h/vrk, enimmäiskertymä 60 h
 - TA ja TH voivat sopia työajan ylitysten kertymän vähentämisestä vapaa-ajalla
 - Työtilanteen edellyttäessä TA voi velvoittaa TH:n pitämään plus-tunteja vapaana ilmoittamalla vk aikaisemmin. TH voi työtilanteen salliessa pitää plus-tunteja vapaana ilmoittamalla vk aiemmin TA:lle.
 - Työntekijöillä ei määräystä liukuvasta työajasta, mutta sopiminen mahdollista lain mukaan

Työntekijöiden työajan sijoitus

- Yksivuorotyö aloitetaan normaalisti 7.00 ja lopetetaan klo 16.00. Kaksivuorotyö aloitetaan normaalisti klo 6.00 ja lopetetaan klo 23.00. Työaikojen alkamis- ja päättymisajankohdista voidaan sopia paikallisesti toisin. (TT-TES 7 § 1 kohta)
- Vuodenajan pimeyden, korjaustöiden kiireellisyyden tai muun pakottavan syyn takia työtä voidaan paikallisesti sopia tehdä yötyönä. (TT-TES 7 § 8 kohta)
- Paikallisesti sopien työntekijä voidaan perustellusta syystä siirtää toiseen työvuoroon. (TT-TES 7 § 10 kohta)

Työntekijöiden lepo- ja virkistystaukojen paikallinen sopiminen (TTTES 7 § 3-4 kohta)

- Päivätyössä paikallisesti sopien 0,5 h lepoaika, jona työntekijä saa poistua työpaikalta
- Kaksivuorotyössä voidaan pitää puolen tunnin lepoaika.
- Paikallisesti voidaan sopia, että työntekijällä on tilaisuus aterioida työn lomassa. Silloin ruokailuun käytettyä aikaa ei vähennetä työajasta.

Työntekijöiden työvuorojen vaihtumisen paikallinen sopiminen

- Vuorotyössä tulee työvuorojen säännöllisesti vaihtua ja enintään 3 viikon pituisin ajanjaksoin muuttua. Jos työvuorot muuttuvat pitemmin kuin yhden viikon ajanjaksoin, on siitä paikallisesti sovittava. (TT-TES 7 § 11 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia, että työntekijä on jatkuvasti samassa vuorossa, ei kuitenkaan yövuorossa. (TT-TES 7 § 11 kohta)

Työntekijöiden yli-, ja sunnuntaityön paikallinen sopiminen

- Paikallisesti voidaan sopia, että työaikalain 18 §:n mukainen työajan enimmäistyöajan tarkastelujakso on 12 kuukautta (TT-TES 8 § 1 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia, että ylitöiden ja sunnuntaitöiden korotusosat korvataan vastaavalla vapaa-ajalla. (TT-TES 8 § 3 kohta)
- Ylityön ajalta vuorotyölisä maksetaan säännöllisen työvuoron mukaisesti ellei paikallisesti toisin sovita. (TT-TES 8 § 4 kohta)

Työntekijöiden työajan lyhentämisen paikallinen sopiminen

- Paikallisesti voidaan sopia toisin työajanlyhennysvapaan kertymisestä. (TT-TES 9 § 4 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia siitä, että joko kaikki tai osa kertyneistä tai kertyvistä työajanlyhennysvapaapäivistä sovitaan työpäiviksi. (TT-TES 9 § 3 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia, että työajanlyhennys annetaan työntekijöille työvuoroa lyhyempinä vapaina (TT-TES 9 § 5 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia, että työajanlyhennysvapaan antamisesta ilmoitetaan työntekijälle kahta viikkoa lyhyemmässä ajassa. (TT-TES 9 § 5 kohta)

Työntekijöiden ruokailu- ja vaatesuojien paikallinen sopiminen

- Paikallisesti voidaan sopia, että ruokailu- ja vaatesuojia ei tarvitse järjestää, mikäli se ei ole tarpeen työntekijöiden määrä, työn laatu ja jatkuvuus huomioon ottaen. (TT-TES 25 §)

Työntekijöiden palkanmaksun paikallinen sopiminen

- Palkka maksetaan kaksi kertaa kuukaudessa, ellei paikallisesti muuta sovita. RTT:n jäsenyrityksissä lopputili voidaan maksaa seuraavana normaalina palkanmaksupäivänä, yrityksen noudattaman käytännön mukaisesti. (TT-TES 27 § 1 kohta)
- Paikallisesti voidaan sopia, että tuotantomäärään perustuva palkanosa voidaan tilikautta lähinnä seuraavassa tilinmaksussa suorittaa arvioidun työn suorituksen mukaisena ja oikaista täsmälliseen muotoon vasta seuraavassa tilinmaksussa. (TT-TES 27 § 2 kohta)

Lomapalkan, lomaltapaluurahan ja lomarahan paikallinen sopiminen

- Paikallisesti voidaan sopia, että lomapalkka/osa siitä maksetaan lomien aikana normaalina palkanmaksupäivänä (TT-TES 24 §, TH-TES 33 §)
 - Työntekijöillä lomaltapaluuraha voidaan paikallisesti sopia maksettavaksi yhtenä/useampana eränä. Oltava kokonaan maksettu viimeistään ennen seuraavan lomanmääräytymisvuoden alkamista kirjallisesti sovitun aikataulun mukaisesti. (TT-TES 24 §)
 - Toimihenkilöiden lomaraha voidaan paikallisesti sopia maksettavaksi yhtenä/useampana eränä. Oltava kokonaan maksettu viim. loma seuraavan lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä. Vaihtoehtoisesti voidaan sopia lomarahan korvaamisesta vastaavalla vapaalla, joka on pidettävä edellä tarkoitetun lomanmääräytymisvuoden loppuun mennessä. (TH-TES 33 § 3 kohta)
- TT TES:ssä ei ole vastaavasta lomaltapaluurahan vaihtomahdollisuudesta sovittu

Toimihenkilöiden joustovapaa

- Paikallisesti voidaan sopia lisä- ja ylityöstä maksettavan korotuksen tai ko. ajalta maksettavan koko palkan, sunnuntaityöstä maksettavan korotuksen, työajanlyhentämismaksujen sekä lomarahain vaihtamisesta joustovapaaseen
- Joustovapaan ajankohdasta tulee sopia
- Joustovapaa-ajalta ei makseta lomarahaa

Varallaolo ja muu valmius

- Toimihenkilöiden päivystysvalmiudesta sekä puhelinohjeista maksettavasta korvauksesta ja niiden määräytymisperusteista voidaan paikallisesti sopia toisin (TH-TES 28 §)
- Työntekijöiden muusta valmiudesta kuin asuntovarallaolosta voidaan sopia. (TT-TES 10 § 11 kohta)

Sairauspoissaolo työntekijän ilmoituksella (TTTES 21 § 10 kohta)

- Yrityksissä on flunssatyypisissä enintään 3 vuorokautta kestävässä sairauspoissaoloissa sovittava omailmoitus -menettelystä.
- Sopia ei voi, että aina vaaditaan lääkärintodistus.
- Sopimuksen on syytä olla kirjallisessa muodossa.

Sairauspoissaolo työntekijän ilmoituksella (TTES 21 § 10 kohta)

- Mikäli omailmoitusmenettelyä ei ole sovittu, työnantaja tai tämän edustaja hyväksyy työntekijän ilmoituksen selvitykseksi työkyvyttömyydestä flunssatyypissä enintään kolme vuorokautta kestävässä sairauspoissaoloissa. Tässä tapauksessa omailmoitukseen noudatetaan seuraavia sääntöjä:
 - Työntekijän on ilmoitettava sairauspoissaolostaan omalle esimiehelleen välittömästi tai viimeistään ennen työvuoron alkua. Ellei ilmoitusta ole tehty ennen työvuoron alkua, poissaolon ajalta ei makseta sairausajan palkkaa.
 - Työnantaja voi perustellusta syystä, mm. silloin kun työntekijällä on useita toistuvia sairauspoissaoloja, vaatia työkyvyttömyyden osoitukseksi lääkärintodistusta.
 - Omailmoitusmenettelyä ei sovelleta vuosiloman aikana.
- Omailmoitusmenettelyä sovelletaan myös alle 10-vuotiaan lapsen sairastumisen tilapäisestä hoidosta aiheutuvissa poissaoloissa
- Thlö tes ptk:ssä lähtökohtana lyhyissä flunssatyypissä - oma ilmoitus riittää

Suorituspalkkaus

- Huom! Suorituspalkkausta koskeva paikallinen sopimus on tehtävä kirjallisesti.